
HAGYOMÁNY

AZ 1939-ES HÍD-NAPTÁR

Laták István — nemsokkal a Hídhöz való csatlakozása után — lényeges kérdésre hívja fel a figyelmet: a népolvasmányok kérdését tárja az olvasók elé.¹ Az 1935. januári számban megjelenő írás elmarasztalja a „vallási alakulatok olvasóköre, gazdakörök, kaszinók, népkörök, műkedvelő egyesületek, ipartestületek, sportklubok” könyvtárait, megállapítva róluk, hogy ezekben a „régén” alapított egyesületekben tényleges művelődés nem folyhat, hiszen az, ami ott „az elárvult lelkek táplálékául” szolgál, nem egyéb mint „métélyező idealizmus, szenzációhajhászás, szerelmi limonádé, parasztsúfolás”. „Életük folyásába kényszerítő erővel beleszóló könyvet” hiába keresnének az olvasók, meg olyat is, amely „gazdasági nyomorúságuk megértésére és kisebbségi helyzetük felmérésére” serkentené őket.

A dolgozók problémáival foglalkozó, az „alsóbb társadalmi osztály” problémáiba világitó alkotások nem kaphatnak helyet az egyesületi könyvtárak polcain, mint ahogyan a „nép” számára készülő lapok is „rémhírekkel és fantasztikus bűnténysorozatokkal” vannak kitöltve. A dolgozók mérhetetlen kulturális elhanyagoltsága helyébe „új eszméket, új erkölcsöt kellene itt ismertetni — állapítja meg Laták —, hogy megértsék és kövessék a mai idők vonalát, s az új problémák előtt ne álljanak halló-süketen, látó-értetlen”.

Ezt a hiányt akarta pótolni a szerkesztőség azzal, hogy a lapban 1935 végén irodalmi rovatot nyitott, később vándorkönyvtárakat létesített, és olvasócsoportokat szervezett, a lap hasábjain pedig felhívta az érdeklődők figyelmét a szerkesztőség útján (olcsóbban!) beszerezhető könyvekre. Ennek az akciósorozatnak a szerves része az 1939-es *Híd-naptár* megjelentetése is.

Az 1938-as évfolyam több mint egyhónapos késéssel megjelenő nyári (július—augusztusi) kettős számában közli a Híd szerkesztősége először a hírt, hogy „nagyterjedelmű, értékes tartalmú naptárt ad ki. Felvilágosító olvasmányok, a világ ügyeit ismertető korszerű cikkek, tartalmas elbeszélések az új, népi irodalomból, közigazdaság, orvosi problémák, humor, versek és egyéb szórakoztató és a haladást szolgáló írások töltik ki a vajdasági magyar dolgozók naptárának vastkos kötetét”.

A HÍD ekkor már ötödik évfolyamában (fejlődésének, történetének pedig harmadik szakaszában) jár, amelyre a szervezeti megerősödés, a népfront-politikához való felzárkózás, a fenntartás nélküli elkötelezettség a jellemző. Pap Pál az ÁR ELLEN című nagy jelentőségű, felmérő és iránymutató cikkében a mozgalomnak ezt a periódusát így értékeli: „Mi hidat vertünk, amely összeköt bennünket, falu és város dolgozóit. Ezt a hidat nem engedjük megingatni. Ezt bát-

ran mondjuk azokkal, akik velünk együtt járnak, azoknak, akik ingadoznak és azoknak akik fenyegetőznek”.²

Az a periódusa ez a mozgalomnak, amikor egyre inkább a tömegek felé fordul, bázisait kiszélesíti, megerősíti, mintegy tartalékokat gyűjtve az elkövetkező nehéz küzdelmekre. Nemrég indult be a mozgókönyvtár-akció, hogy a falvak, elhagyott települések művelődésre, igaz szóra éhes dolgozóinak hasznos, jó olvasmányokat biztosítson. Haladó, felvilágosító, a dolgozók „élete folyásába kényszerítő erővel beleszóló könyvek” — Gereblyés László, Darvas József vagy Ehrenburg, Traven, Taraszov, Gorkij, Jack London művei — utaztak a kis ládácskákban a falusi dolgozók szegényes otthonaiba.

Hogy szükség volt ezekre a könyvekre, ezekre az olvasmányokra, jól tudták azok, akik a lap és a mozgalom sorsát irányították. Ezért határozott a szerkesztőség máris egy újabb munkaformáról: „a korértő és korvállaló kisebbségi magyarság” számára naptárt ad ki, amely egyetlen „kisiparos, kiskereskedő, hivatalnok, föld- és ipari munkás asztaláról” sem hiányozhat.

Megjelenése előtt a HÍD még egyszer — az októberi számban — foglalkozik a készülő naptárral: a borítólapon szerkesztőségi közlemény számol be arról, hogy a naptár hamarosan megjelenik, majd a belső oldalakon Laták István ismerteti a naptár tartalmát, valamint szemelvényt is közöl a lap (Steinfeld Sándor) Palics Miklós: Vojvodina húsz éve c. tanulmányából, amelyet a naptárban jelentettek meg. A 123 oldalas naptár a már korábban lefektetett és nyilvánosságra hozott elvek szerint készült: „Le akarjuk szögezni azt, hogy lapunk nem pihentető családi lap, szórakoztató vasárnapi képeslap, hanem komoly és fontos mozgalom. Ma nincs idő cselekvéstől eltávolodott olvasgatásokra, irodalmi csevegésre, ebéd utáni szunditáshoz álomba-merítő olvasmányokra...”.³

A fentieknek megfelelően a naptári részen, valamint a naptárakban hagyományosan megjelenő vásárjegyzéken és postai díjszabáson kívül népszerű tudományos (természettudományi, társadalmi-politikai és egészségügyi-szociális) cikkeket és szépirodalmat közöl a naptár. (Cseh Károly, Erdélyi József, Gál László, Herceg János, Laták István, Rideg Sándor, Simokovich Rókus és Szegi András írásai jelentek itt meg, valamint egy-egy Csokonai- és Petőfi-vers.)

A falusi és a tanyai ember számára szinte a naptár jelentette az egyetlen kapcsolatot a nagyvilággal” „a napi sajtóhoz nem jut hozzá, a belpolitikába nem kapcsolódott bele, a külpolitika csak felszínes szenzáció a számára”, így a naptár „a betűvel, a kultúrával való egyetlen tartósabb találkozása” ezért „akármít oadaadni, a legfelelőtlenebb nébutítás...”

A naptár bevezető cikke értékeli a naptárt, felméri annak jelentőségét, és indokolja is a szerkesztőségnek a naptár megjelentetésével kapcsolatos elhatározását: „A HÍD minden eddigi erőfeszítése arra irányult, hogy az elesett nép szócsöve, szószólója legyen, és hogy a nép nyelvén, a nép szemléletével írjon a népnek. A legelső, a legegyszerűbb kulturális szükséglet akartuk mindig kielégíteni. S most, mikor éppen ezen törekvésből kifolyólag egy új naptárt adunk népünk kezébe, akkor a mi, kultúrából kitudott, iskolátlan, elhanyagolt népünknek akarunk adni legalább egy naptárnyi kultúrát... mi többet szeretnénk, nem téli gondűzöt, hanem tartalmas, gondolkoztató, irányító, komoly könyvet akarunk ezzel a naptárral kezébe adni...”.⁴

Valóban nem gondzóó volt az esetetek, a társadalom kitesztottjai kezében a *Híd-naptár*, hanem valóban gondolatébresztő, a saját bőrön tapasztalt társadalmi igazságtalanságok tudatosításának és az ellenük való harcnak az eszköze.

Olvassunk csak bele a Százszentendős jövődömondóba,⁵ s máris meggyözödünk a fentiekrol:

— — — —

a szegény embernek lyukas cipőjéből,
falusi arató száraz ebédjéből,
nagy politikusok félrebeszédjéből,
tegnapi bableves holnap levéből:

én látom a múltat, s a jövőt is látom . . .

— — — —

*

— — — —

Tavaszelő hónap, márciusban járunk,
bizonyomra mondom, szebb tavaszra várunk . . .

— — — —

*

— — — —

Májusban a nap kél, majd pedig lenyugszik,
csak a munkás ember, az nem nagyon nyugszik.

— — — —

*

— — — —

Júliusban dolgozz és dolgozzál újra,
ne búsulj, kenyeres, nem fogy el a munka.
A krumplit kapálni, búzát lekaszálni,
eleven disznónak hótt zsírját abálni.

— — — —

Annak ellenére, hogy a mai olvasótól sincs még megfoghatatlanul távol az a kor, amelyben a költő látszólagos játékosággal, mókával szötte a naptárak elmaradhatatlan, sajátos műfajának rímeit, igazi értelmet, igazán mély tartalmat korba és környezetbe helyezve nyernek ezek a forradalmi hangulatú, a munkásors keserűségeitől terhes sorok.

Közel 2000 példányban jelent meg az 1939-es *Híd-naptár*. Nagy siker, óriási eredmény volt ez, hiszen tudnunk kell, hogy a harmincas években legalább 25—30 féle naptár jelent meg a Vajdaságban. A haladást hirdető naptárnak nemcsak magyar ajkú olvasói voltak, hanem a mozgalomhoz csatlakozott más nemzetiségűek is a magukénak vallották.

A viszonylag nagy példányszám ellenére is mindössze négy megőrzött példányról tudunk, és ebből is egy külföldön található.

JEGYZETEK

- ¹ (Laták István) Fehér Vince: Népolvasmányok kérdése. *Híd*, 1935. jan. 29. o.
- ² (Pap Pál:) Ár ellen. *Híd*, 1938. nov. 329—332. o.
- ³ (Malušev Cvetko:) Falukutatósi mozgalmunk. *Híd*, 1937. dec. 1—2. o.
- ⁴ (Kek Zsigmond:) A Híd-naptár. *Híd-naptár*, 1939, 31—32. o.
- ⁵ (Gál László:) Százszentdős jövendőmondó. *Híd-naptár*, 1939, 28—30. o.

HÍD-NAPTÁR 1939

(REPERTÓRIUM)

Kiadja a Híd társadalmi, irodalmi és kritikai szemle Subotica
Gerinc: 22 cm

I.

ÁLTALÁNOS RÉSZ

1. — —: A legfelsőbb királyi ház [tagjainak felsorolása a születési idő és hely megjelölésével]. (sztl. 2. p.)
2. — —: HÍD-naptár 1939. [Címlap.] (sztl. 3. p.)
3. — —: [Naptári rész: havonkénti római katolikus és protestáns, valamint görögkeleti párhuzamos naptár, a Nap és a Hold kelte és nyugvása, valamint egyéb csillagászati jelenségek felsorolásával. Illusztrációként díszes fejlécek. A páratlan oldalak jegyzeteknek vonalazottak.] (sztl. 4. sztl. 27. p.)
4. — —: [Kek Zsigmond] A Híd-naptár. [Bevezető.] Cikk. (31—32. p.)
5. — —: Vásárjegyzék. Közl. (123—125. p.)

6. — —: Postai díjszabás. Közl. (125. p.)
7. — —: Tartalomjegyzék. Közl. (sztl. 126. p.)
8. — —: Kérdőív. [A naptárral kapcsolatos véleménykutató kérdések.] (sztl. 127- sztl. 128. p.)

II.

CIKKEK, ILLUSZTRÁCIÓK

1. Népszerű tudományos írások
 - a) Természettudományi kérdések
 9. [Lévay Endre] Völgyi Endre: Ez a Földünk. [Földrajz dióhéjban: Jugoszlávia, Nagy-Britannia, Franciaország, Németország, Olaszország, Spanyolország, Portugália, Hollandia, Belgium, Danzig, Luxemburg, Svájc, Ausztria, Lichtenstein, Csehszlovákia, Magyarország, Románia, Bulgária, Albánia, Görögország, Törökország, Lengyelország, Oroszország]

- (Szovjetunió), Svédország és Norvégia, Finnország, Dánia, balti államok; Amerika: Amerikai Egyesült Államok, Mexikó, Közép-Amerika, Dél-Amerika; Ázsia: India, Kína, Japán, Szíria, Irak, Irán, Türkisztán, Nepál, Sziam, Tibet és Tuva; Afrika: Egyiptom, Dél-afrikai Unió, Libéria, Abesszília, Alzsr (Algéria); Ausztrália, Új-Zéland, Óceánia.] Cikk. (50—56. p.)
10. [Löbl Árpád] Lőrinc Péter: Földünk keletkezése. Cikk. (33—37. p.)
11. [Malušev Svetozar — Cvetko] Kiss Flórián: Az időjárás és az ember. [Változtathatunk-e az időjárás alakulásán?] Cikk. (42—44. p.)
12. — —: Egypár számadat. [A Föld; a nyelvek felosztása; a világháború statisztikája.] (57—58. p.)
- b) *Társadalmi-politikai kérdések*
13. [Steinfeld Sándor] Palics Miklós: Vojvodina húsz éve. — [1. Bevezető.] — [2.] Mít hozott Vojvodina az Új államalakulatban. — [3.] Az új keretek (1931-ig). — [4.] 1931-től. — [5.] Kilátások. — Cikk. (90—96. p.)
14. Szegi András: Mit kell tudni a szövetségezetekekről? Cikk. (98—101. p.)
15. — —: Egy-két szó a földmunkások jogairól. Cikk. (115—117. p.) Állami Statisztikai Hivatal: Népszámlálási kimutatása. Ism. (96. p.)
16. — —: Mi történt 1938-ban? [Fontosabb események rövid, kronologikus ismertetése.] Ism. (102—109. p.)
17. [Steinfeld Sándor] Jugoszlávia lakosságának összetétele. [Az 1931-es népszámlálás szerint. Grafikon.] Ism. (115. p.)
18. [Steinfeld Sándor] A jugoszláviai birtokviszonyok 1931-ben. [Grafikon.] Ism. (116. p.)
- c) *Egészségügyi-szociális kérdések*
19. [Hock Rezső] Dr. Halmi Rezső: A születésszabályozás új útjai. Cikk. (65—78. p.)
20. [Sugár Miklós] Schmidt János: Tudnivalók a gyermeknevelésről. Cikk. (81—85. p.)
21. — —: A magyar fiatalság palicsi üdülőtelepe. [Illusztráció: az üdülő épületéről készült fotó. 8×11 cm.] Cikk. (118. p.)
22. — —: Házi tanácsadó. — [1. Bevezető. — 2. Ételreceptek. — 3. Általános háztartási tanácsok.] Cikk. (119—122. p.)
2. *Képzőművészetek*
23. Andrejević—Kun, Dj [ordje]: Vacsora. [12×10 cm] Linómetszet. (71. p.)
24. Detoni, [Marjan]: Paraszt. [6×4,5 cm] Tusrajz. (111. p.)
25. [Hangya András: Falu és város. Címlap.] Grafika. (Bl. p.)
26. [Hangya András: Rikkancs.] [13×11 cm] Tusrajz. (105. p.)

27. Teodorović, Djura: Falusi udvar. [11×11 cm] Tusrajz. (80. p.)
 28. Tiljak, Dj[ura]: Favágó. [13×10 cm] Tusrajz. (61. p.)
 29. — —: Magántulajdon. [6×10 cm] Tusrajz. (99. p.)

5. Fotó

30. — —: II. Petar király. [Portré.] — [15×9,5 cm] Fotó. (sztl. 1. p.)
 31. — —: Stari Bečej: Alkonyodik már a nap... Van munkája a juhászcsaládnak... [8×12,5 cm] Fotó. (39. p.)
 32. — —: Legelész a nyáj. — Kép a Stari Bečej-i Tiszaparti legelőről. [8×12,5 cm] Fotó. (47. p.)
 33. — —: [A Magyar Olvasókör ifjúsági üdülőtelepe Palicson.] — [8×11 cm] Fotó. (118. p.)

III.

IRODALOM

34. [Cseh Károly] Iványi Károly: A füles. (Tiszamenti népmese.) Népköltés. (45—49. p.)
 35. Csokonai Vitéz Mihály: Jövendölés az első oskoláról a Somogyban. Vers. (101. p.)
 36. Erdélyi József: A kis óriás. Vers. (97. p.)
 37. [Gál László:] Százszentendős jövendőmondó. Vers. (28—30. p.)
 38. Gál László: Vak a híd alatt. Vers. (56. p.)
 39. Herceg János: A nyugdíj. Elbeszélés. (37—42. p.)
 40. Laták István: Roskadt árnyakkal. Vers. (49. p.)
 41. Laták István: Részegesek. Elbeszélés. (86—89. p.)
 42. Petőfi Sándor: A kutyák
 43. Petőfi Sándor: A farkasok dala. Vers. (85. p.)
 44. Rideg Sándor: Egy pár csizma. Elbeszélés. (110—114. p.)
 45. [Simokovich Rókus] Sántha Péter: Péter-Pál. Novella. (79—80. p.)
 46. Szegi András: Szolga. Elbeszélés. (59—64. p.)

IV.

HUMOR

47. — —: A becsületes kártyás. (58. p.)
 48. — —: A törzsfőnököt becsapták. (58. p.)
 49. — —: Suborica történet. (89. p.)